

kaszát fenve gyászolt a gazdasági cseléd,
kaszát fent a rengeteg földnélküli paraszt,
zsandárt vert a pásztor a fekete hegyek alatt.
A tömlöcök torkig megteltek,
sok derék prolit holtra vertek . . .

Vér-üszkös köveken vérünkben fetrengtünk,
így gyászoltunk, így ünnepeltünk.

Óh, de a mártírok örökké élnek,
megmaradtál nekünk örök vezérnek.

Tanyai sejtünkben, üzemben, bányában,
halálraszánt elvtársaink éhségstrájkjában,
te vagy a tűz, az éltető erő,
pártunk pulzusa, örök lüktető.
A boszniai éhezők szemét kinyitod,
a ljubljanaai sztrájkot is te szitod.
Velünk vagy mindenütt, Gyura Gyakovics
és velünk lesz vezérünk akkor is,
ha a végső leszámolás órája üt.
Te leszel a harsona, a harcrahívó kürt.
Nevedet viseli majd a rohambrigád,
ki építi a Szovjetjugoszláviát!

EGY FORRADALMI VERS ÉVFORDULÓJA

A *Híd* megjelenésének ötvenedik évfordulóján alkalmasnak látszik, hogy egy eddig teljes szövegében ismeretlen forradalmi költeményt, Somogyi Pál *Gyura Gyakovics* című versét közzétéve ennek ötvenedik évfordulóját is megjelöljük.

Amikor írta, Somogyi Pál már Moszkvában élt, mert 1933-ban kutasították Jugoszláviából, de még itteni életének és forradalmi tevékenységének friss és (mondjuk ki) felemelő élményei emlékével a szívében. Jugoszláviai több mint tíz esztendeje alatt első számú munkásköltője volt a jugoszláviai magyar irodalomnak és a *Szervezett Munkásnak*, de a *Vajdasági Írásnak* és a *A Mi Irodalmunknak* is. Moszkvában a RAPP (A Proletárírók Oroszországi Szövetsége) magyar szekciója fo-

lyóiratának, a *Sarló és Kalapács*nak „munkáslevelezője”, akinek a „folyóiratban a polgárháború magyar résztvevőiről írt elbeszélései tették ismertté a nevét” (Botka Ferenc). A jelek szerint a most kiadásra kerülő költeménye még irodalmi „belépőjegyei” közül való, s nyilván nem volt szempontjából mellékes, hogy Kun Béla megdicsérte költeményét, amikor a fénykorán már túljutott, és az éppen akkor megszilárduló szovjet irodalompolitikához igazodó, átmeneti korszakát élő folyóirat ötödik évfolyamának első számában, 1934-ben az megjelent, a Dimitrov-per kimeneteléről szóló tudósítás társaságában. („Meghátrált a fasiszta bíróság! Dimitrov, Torgler, Popov és Tanev elvtársakat felmentették, Van der Lubbt halálra ítélték. A leipzig nagy pör.”)

A versre maga a költő hívta fel a figyelmet *Kiderült az ég* című önéletrajzában (Szabadka, 1979), a vers ismeretében pedig az is kiteszik, hogy Somogyi Pál a *Máglya* című önéletrajzában (Szabadka, 1971) egyes részeit prózában mondta el Đuro Đaković 1928-as újvidéki látogatásáról szóló beszámolójában, hiszen ennek a látogatásnak az elemeiből és a nagy forradalmár más életrajzi adataiból építette fel nagy lélegzetű, nyolcvanöt soros költeményt, költői legendát teremtő ihlettel. Kiteszik ugyanis, hogy Somogyi Pál e költemény írása közben megismerte a forradalmi költői ihlet kegyelmi állapotát, akkora ugyanis a vers lendülete, sodrása, teljessége. Még sebezhető pontjai is mintha elhomályosulnának, holott ideológiai szempontból kiteszik, a költő a Komintern 1920-as, második kongresszusának álláspontját képviseli tíz esztendővel később is. Abban volt szó egyfelől a szovjet köztársaságok balkáni föderációjáról, másfelől a „Szovjetjugoszlávia Köztársaságról”, amely ennek a föderációnak lenne a tagja. Ugyanakkor nem költői túlzása Somogyi Pálnak, hogy költeménye utolsó soraiban azt is felemlíti, hogy az új „szovjetállamot” építő rohambrigád majd Đuro Đaković nevét fogja viselni, hiszen Tito és Rodoljub Čolaković 1931-ben, tehát Đaković hősi és tragikus halála után két esztendővel az általuk szervezett kommunista egyetemet már Đuro Đakovićról nevezte el.

Kordokumentum, egyben értékes költői dokumentum is Somogyi Pál költeménye, amelyből az is kiolvasható, hogy 1934-ben jugoszláviai kommunistának vallotta és tudta magát, miként arról a vers igéinek többszám első személye vall.

BORI Imre

Jegyzet: Köszönetet mondunk Botka Ferencnek és Kende Jánosnak e költemény felkutatása és megismerése kapcsán nyújtott segítségükért.

B. I.